

LEDČICKÉ NOVINY

V. ročník, Srpen 2003

Slovo starostky

K 777. výročí, skutečnosti, že se v historických listinách objevil poprvé název naší vesnice, připravilo obecní zastupitelstvo v Ledčicích na 23. srpna tohoto roku slavnost, která začne dopoledne v půl desáté v místním kostele sv. Václava svěcením nového erbu a praporu obce a koncertem mladičké sopranistky, Pavly Senič. Potom bude inženýrem architektem Karlem Novotným pořízeno památné foto všech zúčastněných. Následující slavnostní průvod obcí zakončí vyvěšení praporu na budovu místního obecního úřadu. Poté otevřeme na evangelické faře výstavu dobových dokumentů, faksimilií starých listin, snímků z tzv. letecké archeologie, historických předmětů, pohlednic, krojů, kronik a podobně. Po celý den budou otevřeny všechny prostory místní školy, která se bude prezentovat výtvarnými pracemi dětí z „mateřinky“ a ze „základky“, k nahlédnutí tu bude připravena fotokronika a videokronika obce, přístupné bude samozřejmě také školní muzeum s pěknými exponáty a internetové stránky naší obce. V rámci oslav se budou razit pamětní Ledčické dukáty. Přesně v poledne v tělocvičně školy začne jarmark tradičních řemesel (perníčky paní Dvořákové z Křenku, mařížská keramika, keramika paní Kunovjánkové, košíkářské výrobky pana Tichého, suchá květinová a zeleninová vazba pana Marka, sklo a paličkování paní Vobořilové a Červinkové, předměty z polodrahokamů a etnické předměty z Mineralcentra Jaroslava Durlína, dřevěné hračky, loutky a další řezbářské výrobky pana Kuneše, repliky chladných zbraní a mince pana Kronďáka). Stánek s knížkami opět otevře pan profesor Řada z Kralup a svými kaktusy se pochlubí pan Kukla z Libiše. Jarmark potrvá až do večera.

Ve 14 hodin vystoupí se svým programem děti z místní mateřské a základní školy. Potom budou předány Pamětní listy těm lidem, kteří se velkou měrou zasloužili o rozkvět naší obce, nebo nějakým způsobem Ledčice prezentovali. Od 16 hodin proběhne ukázka výcviku psů pořádaná místní kynologickou organizací. Slavnostní den završí taneční zábava pod širým nebem, která už tradičně proběhne na školním hřišti. V průběhu celé soboty bude vyhrávat hudba TERCIE, večer pak k tanci zahraje skupina GLOBUS. Na závěr se sluší poděkovat všem ledčickým podnikatelům, kteří finančně nebo aktivní pomocí přispěli k tomu, že můžeme své významné jubileum důstojně oslavit. Dík patří také Janě Vlnařové-Živné za zpracování webových stránek Ledčic, základní škole Generála Klapálka za zapůjčení výstavních panelů, paní PhDr. Lauře de Barbiéri, kurátorce lobkowiczských sbírek na zámku v Nelahozevsi, panu Mgr. Petru Kopiczkovi z patrimoniálního lobkowiczského archivu v Žitenicích, panu Doc. PhDr. Martinu Gojdovi, CSc. z Archeologického ústavu Akademie věd ČR, panu PhDr. Karlu Sklenářovi, CSc. za jejich cennou pomoc při organizování výstavy k významnému výročí naší vesnice. Touto cestou děkuji také paní doktorce Škodové i paní Štolbové za poskytnutí materiálů o malíři Františku Nedomovi, autorovi výtvarných návrhů znaku a praporu obce, Stanislavu Kasíkovi a firmě Velebný & Fam z Ústí nad Orlicí, která znak i prapor vyšíla. Ráda bych tímto pozvala všechny občany Ledčic i jejich přátele a známé na oslavy našich tří šťastných sedmiček. Přijďte 23. srpna společně prožít hezký den.

Jiřina Michovská

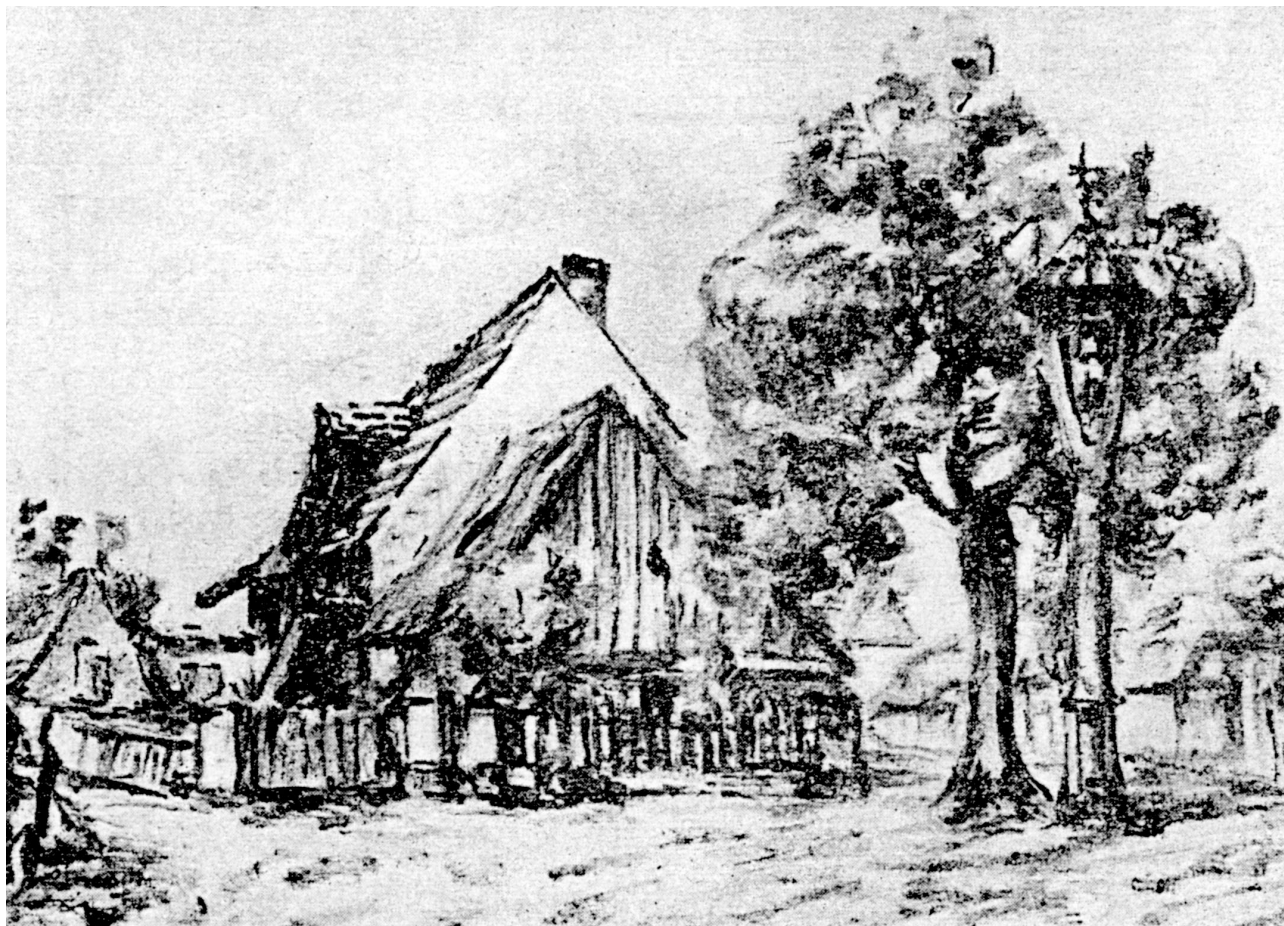
Slavíme tři šťastné sedmičky

Letos je tomu přesně 777 let, kdy se o naší obci poprvé zmínily historické písemné prameny. Roku 1226 potvrdil král Přemysl Otakar I. doksanskému klášteru svou na pergamenu latinsky psanou listinou, že jeho otec, Vladislav II., daroval tomuto konventu, kromě jiného, Skalici a Ledčice. Z této skutečnosti vyplývá fakt, že ves musela existovat již před tímto rokem a že bývala vlastnictvím českého panovníka, tj. že patřila rodu Přemyslovců.

Ale vraťme se k symbolice čísel. Ta neslouží jen k pouhému vyjádření hmotného světa. Mnohé světové kultury jim vtiskly nadlidské schopnosti. Považují je za základní organizující prvky (roční období, pohyby planet, tvary krystalů, hudební harmonie ...), promítly jejich „sílu“ do svého života. Zajímavé je, že právě číslo 7 mělo v mytologii, v náboženstvích, či dokonce v okultních tradicích vždy to nejmagičtější a nejvýznamnější místo. Vzpomeňme jen na 7 divů světa,

7 etap stvoření světa, 7 dnů v týdnu, 7 darů Ducha svatého, 7 svobodných umění, 7 múz, 7 smrtelných hříchů, 7 barev duhy, 7 hvězd Velkého vozu, 7 tučných a 7 hubených let, 7 viditelných planet, 7×7 okvětních plátků rosenkruciánské růže, a co teprve 7 hlavý drak, 7 krkavců, 7 mílové boty, nebo „za sedmero horami, za sedmero řekami...“

Sedmička prý svou magickou silou dokáže spoutat, nebo zapudit zlo, odvrátit problémy, nebezpečí a nepříjemnosti. Je symbolem dokonalosti, harmonie, naděje a štěstí. Ztělesňuje duchovní řád, vyváženost, nezničitelnost, obrodu, elán, tvůrčí sílu a nové začátky. Jestli je tomu opravdu tak, čeká nás všechny, včetně naší krásné obce, příjemné a přínosné období. A jestli ty sedmičky nejsou „kouzelné“? Vždyť věřit je tak krásné! Přidáme-li k té víře ještě svou vzájemnou úctu, toleranci a pracovitě ruce, co si pak můžeme přát víc?

Ledčická chalupa (autor Bedřich Nedana)

Ledčice

V severozápadním výběžku okresu Mělník, na samé jeho hranici s okresem Litoměřickým, leží v nadmořské výšce kolem 240 metrů obec Ledčice. Krajina kolem ní je prostá, ale půvabná. V mírně zvlněných polích měkkých profilů protékaných potokem Čepelem a Věšinskou strouhou jí na severním obzoru vévodí mohutná hmota legendárního Řípu. Ves je od jihovýchodu ohraničena táhlým holým návrším Škarechovem a na jižní straně pak skromným smíšeným lesem zvaným Vina. Již na první pohled tato místa vyvolávají dojem slovanské starobylosti a celý kraj hned chytne za srdce. Malebnost obce, jež nemá nouzi o zeleň, doplňují čtyři rybníky.

Jako patrně první vlastníci osady jsou prý již od roku 1102 tradováni členové neblaze známého mocného rodu Vršovců, Nemoj a jeho syn Mutina, o čemž však dosud nebyl nalezen písemný doklad. Historicky první dochovaná listina, ve které se jméno obce objevuje, pochází z roku 1226. V ní král Přemysl Otakar I. stvrzuje, že jeho otec „Vladislaus Rex“ daroval Ledčice, kromě jiného, ženskému premonstráckému klášteru v Doksanech. Mezi ledčické držitele patřila řada velice známých a významných osobností. Kromě jiných to byl na příklad Oldřich Zajíc z Hazmburka, Frána-písař pražské konsistoře, staroměstský měšťan Jan Schwarzstern, jiný pražský měšťan Jan z Písku, Jan Smiřický ze Smiřic, popravený později na Staroměstském náměstí za zradu krále Jiříka, Samuel z Hrádku a po něm další. Roku 1616 ves koupila Polyxena z Lobkowicz, jejíž rod vlastnil Ledčice až do roku 1850.

Vesnice je poměrně rozsáhlá a dodnes si udržuje typický okrouhlý návesní tvar. K návsi přiléhá mírné návrší, na němž stojí dominanta a chlouba celé obce, chráněná kulturní památka, barokní kostel sv. Václava (1737–1752), opravený do nové krásy v letech 1999–2000. Tento kostel vystavěný v pobělohorské době, byl zbudován na místě původního gotického kostelíka, připomínaného již v roce 1384. V jeho těsné blízkosti, také v novém kabátě, stojí neorenezanční budova školy z roku 1886, kterou postavil mistr Václav Čermák ze Pšovky. Nesmírně významnou epochu ledčických dějin, silné evangelické hnutí, dokladuje chrám reformované církve evangelické vystavěný v roce 1784. Z těchto dob se zde traduje úsloví: „Drží jako helvetská víra pod Řípem.“ V obci se nalézají i další nemovitě kulturní památky jako boží muka ojedinělého vzhledu, patrně mnohem starší než kostel u kterého stojí, dále pak budova první internátní školy ve střední Evropě, tak zvaná „opatrovna“ z roku 1887, statky čp. 42 a čp. 15, či „křížek“ u křižovatky Na Cikánci. Ve vesnici jsou tři dobře udržované hřbitovy. Jeden přímo

u kostela, který však již neplní svůj účel, dále pak hřbitov evangelický založený v roce 1784 a katolický z roku 1924. Na návsi se nalézá nově opravená budova Obecního úřadu, pěkná knihovna, Krušovická hospoda, pošta, koloniál, památník padlým z první světové války v secesním stylu, velký rybník zvaný Dundák a parčík lákající k příjemnému posezení. Ve vesnici dobře a vytrvale pracuje od 30. 4. 1897 Vzdělávací a podporovací spolek ŘÍP a neméně obětavě od roku 1919 tělovýchovná organizace SOKOL.

Třebaže Ledčice po celá staletí zůstávaly vzdáleny rozhodujícím událostem české historie a psávalo se o nich vždy jen v několika řádcích, prožily bohatou a mnohdy pohnutou historií. Protože se nacházely při velmi exponované zemské obchodní stezce vedené z centra Čech do Lužice, jedné z nejstarších komunikací u nás, tzv. Lužické cestě, stávaly se často terčem útrap a rabování nejrůznějších armád táhnoucích krajem. Šli tudy husité, Sasové, Valdštejnovy oddíly, Švédové, napoleoniští vojáci, Prusové, v novější době pak vojska německá či sovětská.

Ledčice daly naší vlasti několik literárně činných rodáků. Pocházel odtud Ludvík Bohumil Kašpar (1837–1901), který sestavil „Zpěvník žalmů a písní“ a „Evangelický kancionál“, Ludvík Lát, autor knih „Na lečické faře“ (1926) a „Na Kavkaze“, Ferdinand Císař (1850–1932), autor sbírek „Od srdce k srdci“, „Chléb života“, zakladatel časopisu „Hus“ a věrný osobní přítel Tomáše G. Masaryka, nebo Václav Vysoký, bývalý místní kronikář, dopisovatel Sborníku Podřipska, pisatel několika básní a krátkých literárních útvarů. V Ledčicích se narodil i dnes už neprávem polozapomenutý malíř a ve své době významný technik, Bedřich Nedoma (1837–1919) a další umělec pocházející z tohoto rodu, František Nedoma (1870–1898).

Velmi srdečný vztah k obci měli např. Josef Václav Frič, který se o Ledčicích zmínil ve svých „Pamětech“, Jan Karafiát, autor „Broučků“, Josef Věromír Pleva, který tu dětem předčítal rukopis svého „Malého Boba“, Pavel Váša, jenž v knize „Pod Řípem“ vzpomíná na místní evangelíky, či Miloš Václav Kratochvíl, který vesnici často navštěvoval, velmi miloval (Čechy krásné, Čechy mé) a rád si připomínal svá ledčická školní léta.

Dnes Ledčice patří k nejpůsobivějším vesnicím Podřipska, kam vždy historicky patřily (do roku 1960). Určitě stojí za to, je navštívit. Všem návštěvníkům, kteří do naší krásné obce zavítají, bude příjemné, že se odtud po dálnici během několika minut mohou přepravit do Prahy, Roudnice nad Labem, ale i Kralup nad Vltavou, Veltrus, Nelahozevsi, či Mělníka.

Ledčický znak a prapor

Při příležitosti oslav tří šťastných sedmiček, které letos připomínají výročí první zmínky o Ledčicích v historických pramenech, bude v místním katolickém kostele svatého Václava vysvěcen nový znak obce společně s praporem. Výtvarný návrh realizoval pan Stanislav Kasík z heraldické kanceláře Dauphin v Roudnici nad Labem.

Ledčický znak popisuje takto:

Štít polcený modro-červeně. Vpravo od dělicí čáry vynikající polovina zlaté lilie. Vlevo stříbrný volný rovnoramenný kříž nad zlatým kalichem.

Popis praporu:

List tvoří modro-červeně čtvrcený žerďový pruh široký třetinu délky listu, v jehož prvním poli od dělicí čáry vynikající polovina žluté lilie a ve druhém poli bílý volný rovnoramenný kříž nad žlutým kalichem, a dva vodorovné pruhy bílý a červený. Poměr šířky k délce listu je 2:3. První a druhé pole čtvercového žerďového pruhu opakují podobu znaku. Ostatní části listu praporu jsou barevně odvozeny od znaku.

Modrá polovina štítu se zlatou lilí se váže k nejstarší zmínce o obci z roku 1226, kdy je doloženo držení vsi klásterem premonstrátek v Doksanech. Premonstráti užívají znaku, kterým jsou dvě zlaté zkřížené berly na modrém štítě posetém zlatými lillemi. Červená polovina štítu symbolizuje evangelickou církev helvetského (švýcarského) vyznání. Kalich je obecným znakem pro evangelické církve a stříbrný helvetský kříž tuto církev pojmenovává. Ledčice, jak známo, patřily k výrazným střediskům reformované církve na Podřipsku a v roce 1784 zde vznikla helvetská modlitebna. Věříme, že všichni přijmeme své nové obecní symboly jako výsostná znamení nevšední hodnoty. Že znak i prapor budou sloužit ku prospěchu obce jako zřetelná součást hrdosti a zdravého patriotismu ledčických občanů. Doufejme, že byl právě teď položen základ k tradici, která ve svém trvání překoná tuto dobu a stane se svědkem rozkvětu naší obce, její prosperity a života dobrých lidí.

Rozhodnutím tehdejšího předsedy poslanecké sněmovny, dnešního prezidenta ČR Václava Klause, ze 14. května 2002 byl na základě projednání v podvýboru pro heraldiku a vexilologii PS udělen naší obci výše uvedený znak a prapor.

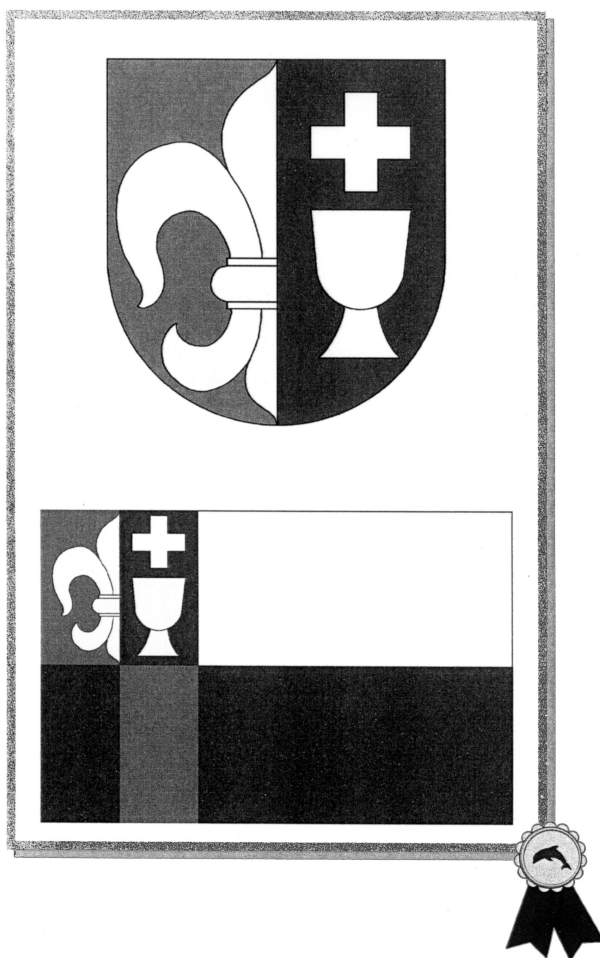
Vyšívaný sametový erb i slavnostní prapor zhotovila firma Velebný & Fam z Ústí nad Orlicí, stejně tak jako smaltované znáčky, samolepky, venkovní vlajku a pamětní listy.

Autor návrhů znaku a praporu obce Ledčice, Stanislav Kasík, nám všem ve svém dopise popřál:

Q. B. F. F. F. S.

Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque sit.

AŤ JE TO DOBRÉ, ŠŤASTNÉ, ZDÁRNÉ A POŽEHNANÉ.

Stanislav Kasík 2001

O ledčické vodě

Na katastrální mapě Ledčic je zakresleno několik vodních ploch a toků, z čehož je zřejmé, že v těchto místech nikdy nebyla nouze o povrchovou vodu. Přímo uprostřed obce jsou dva rybníky – Dundák a Srbův. Další rybníček, nebesák, je ještě na Ladech a poslední pak Pod uličkou, při komunikaci na Černouček, kterým protéká dnes regulovaná strouha, zvaná Věšínská. Tyto vodní plochy dodávají Ledčicím na půvabu a některé z nich slouží i jako hasičské nádrže. Okolí návsi je pramennou pávní a bylo vždy poměrně mokré. Proto zde naši předkové v minulosti vybudovali soustavu několika rybníčků. Mokřiny pak byly později odvodněny, některé rybníčky zavezeny, takže ve středu vsi zbyly ony dva zmíněné.

Přímo v centru Ledčic, v tzv. Srbovic studánce, pramení potok Čepel. Tuto skutečnost si přivlastňují též některé okolní obce, nebo bývá pramen umísťován i do jiných míst ledčického katastru. My ale vycházíme ze zápisu kronikáře Václava Vysokého, z nákresu na stařícké mapě dochované v místní škole i z vyprávění pamětníků: „Pantáta Srbovic z čísla 4 vždycky říkával – ten správný, pravý pramen Čepele je ve studánce, druhý pak v Pekle. Není pravda, jak vrdloužou Černušáci a Ctiněvesáci, že pramení u nich. Pantáta také říkával, že ve studánce je ta nejlepší a nejzdravější voda v Ledčicích!“

Z jiných pramenů lze vyčíst, že Čepel (Řipel, Zipel) pramení ve Vodochodech, protéká Straškovem za Průšovým mlýnem, spojuje se s ostatními prameny od Mnetěše a od Ctiněvsi a takto zesílen teče Klenčí dále až do Doksan, kde ústí do Ohře.

Nejnověji se o Čepelu zmiňuje spisovatel Pavel Toufar ve své knize „Tajemnou českou krajinou“, kde píše v kapitole šesté na str. 165, toto:

„V roce 1906 kněžna Terezie získala pronájmem Doksany a pustila se do jejich rozsáhlé přestavby. Nechala vybudovat vlastní zajímavost. V jihovýchodní části Doksan totiž u potoka Čepel, který pramení v Ledčicích a mizí přes Straškov, míjí Roudnici a u Doksan se vlévá do Ohře, dala postavit nevelký romantický zámček Terespol ... Kněžna Terezie Poniatowská se rozhodla v duchu tehdejších romantických tendencí žít co nejbližší přírodě. Terespol jí to měl umožnit ...“

Také Věšínská strouha, místními nazývaná druhým Čepel, má několik pramenů. Jeden je na příklad ve višňovce v Pekle, další přímo na hranicích mezi ledčickým a jeviněveským katastrem, kde se říká v Heranovic akátkách. Věšínská strouha byla v sedmdesátých letech velmi nešťastně regulována. K další nekvalitní regulaci došlo ještě po deseti letech. Byly strženy prameny několika studánek na Pomoklinách, kde prý u každé z nich bývával hrníček, z něhož se kdokoli kdykoliv mohl napít výborné studené vody.

Do Věšínské strouhy se hned za rybníčkem Pod uličkou, kterým protéká, vlévá z bývalé mnetěšské cesty potůček zvaný Dundáček. Pod Mařenkou se pak Věšínská strouha stéká s pravým Čepel, tekoucím ze vsi. Cestou už mohutnější potok Čepel sbírá další přítoky od Černoučka, Straškova, Ctiněvsi, Vesce, Klenče, Podlusk a Chvalína. V Doksanech se vlévá do Oharky, jak se dodnes v Ledčicích mazlivě říká řece Ohři.

Výřez z mapy z roku 1840 – střed obce s rybníky

Ledčice očima letecké archeologie

„Stůj, noho! Posvátná místa jsou, kamkoli kráčíš...“

Jan Kollár, Slávy dcera.

Tvář krajiny, ve které dnes leží naše obec, se vyvíjela po dobu delší než jednu miliardu let. Vzpomeňte jen, že jste si před časem v Ledčických novinkách mohli přečíst, jak se v minulosti nesčíslněkrát změnil vzhled zdejšího terénu. Jak místní souš byla několikrát zalita moří či sladkovodními jezery, jak se zde země otřásala sopečnou činností, vystřídaly se tu doby ledové, meziledové, ale i tropy, jak a kudy v průběhu geologických změn postupně protékala Vltava, nebo jak se měnil vzhled hory Říp.

Vývoj se nezastavil a stále utěšenější životní podmínky přivedly později do našeho kraje i prvního člověka. Ten se postupně zmocňoval zdejší krajiny, aby ji změnil ve svůj domov.

Pozoruhodný příběh naší vesnice sahá až do středního eneolitu, pozdní doby kamenné (zhruba 1. polovina třetího tisíciletí před naším letopočtem), kdy tu dochází již k souvislému osídlení, k zalidnění tohoto dosud prázdného prostoru. Na Škarechově se objevuje tzv. kanelovaná keramika zdobená žlábkováním. Zaznamenán byl i první výskyt kovu – mědi ve formě drobných ozdob. Typické pro toto období je výšinné opevněné sídliště, k jakým, kromě Škarechova, na Mělnicku patřila i Lobeč u Kralup, Přívory, Vepřek a podobně. Také zdejší slovanské osídlení je patrně mnohem ranější a trvalejší, než lze dosud doložit. Škoda, že systematický archeologický výzkum nebyl přímo v obci podrobně uskutečněn. V minulých letech docházelo pouze k nárazovým (např. vykopávky na Škarechově), nebo čistě orientačním akcím. V druhé polovině devatenáctého století Ledčice několikrát navštívil nadšený ctitel české minulosti, farář Václav Krolmus, který také zde hledal a sbíral památky po našich pohanských předcích. Místní pamětníci vzpomínají na to, že v Husákově pískovně „kopal“ i pan profesor Miloš Václav Kratochvíl, který prý tu nacházel „nějaké hrnce“. Později v Ledčicích pracoval také Karel Sklenář se svým týmem.

Britský archeolog Stuart Piggott svého času nazval archeologii vědou o odpadcích a měl víceméně pravdu. Archeologové skutečně zkoumají opuštěná sídliště, odhozené předměty, nálezy roztroušené po okolí, odpadní jámy, zbytky po starověkých společnostech. V oněch dávných dobách ale byly také položeny základy dnešního světa. Archeologie je studuje ve všech vztazích i souvislostech, odvíjí z nich nit příběhů tvora zvaného člověk, podává svědectví o časech, které minuly, abychom lépe porozuměli času, ve kterém žijeme.

Dnes se zastavíme u nejnovějšího způsobu poznávání archeologických lokalit – z výšky, z letadla. Odtud i termín letecká archeologie. Z ptačí perspektivy jsou totiž vidět objekty, které ze země nejsou skoro vůbec patrné. Co se vlastně dá ze vzduchu rozeznat? Z téměř nezřetelných linií či skvrn dokáží archeologové určit na příklad příkopy, hrzení, hroby, rozmístění a typ domu, obilní a odpadní jámy a mnohé další zaniklé objekty. Pro svá snímkování vybírají vhodnou roční dobu. V době jarní orby sledují půdu, protože zmiňované objekty mají jinou barvu než jejich okolí. Dobře se také dají rozeznat i ve vzrostlém porostu obilí, to znamená od konce května do července. Pokud totiž vegetace roste třeba na jámách, hrobech, příkopech a podobně, mají kořeny více vláhy a humusových složek zde nahromaděných a to se projevuje na výšce a zabarvení rostlin prakticky po celém jejich vegetačním období. Nejlépe jsou tyto rozdíly zřejmé na obilí (zejména na ječmeni) za šikmého osvětlení, to znamená ráno nebo odpoledne. Archeologové si samozřejmě pro svůj letecký průzkum vybírají lokality archeologicky bohaté a nadějně. Mezi ně patří i katastr naší obce.

Doc. PhDr. Martin Gojda, CSc. z Archeologického ústavu Akademie věd České republiky se nedestruktivní leteckou archeologií zabývá už řadu let. Byl tak laskav a připravil na naší malou výstavu k 777. výročí Ledčic několik snímků pořízených při svých leteckých průzkumech, které přinášejí svědectví o osadách pravěkých a raně středověkých zemědělců v naší oblasti. Svým fotoaparátem zachytil obydlí našich prapředků a místa dnes přikrytá úrodnou půdou, která v minulosti sloužila rozmanitým účelům. Tyto areály bývaly opakovaně osídlovány, o čemž svědčí na příklad koncentrace pravěké keramiky (která je později získávána při povrchových sběrech), místa, kde se příležitostně pohřbívalo, pozůstatky příkopů obilních jam a další objekty.

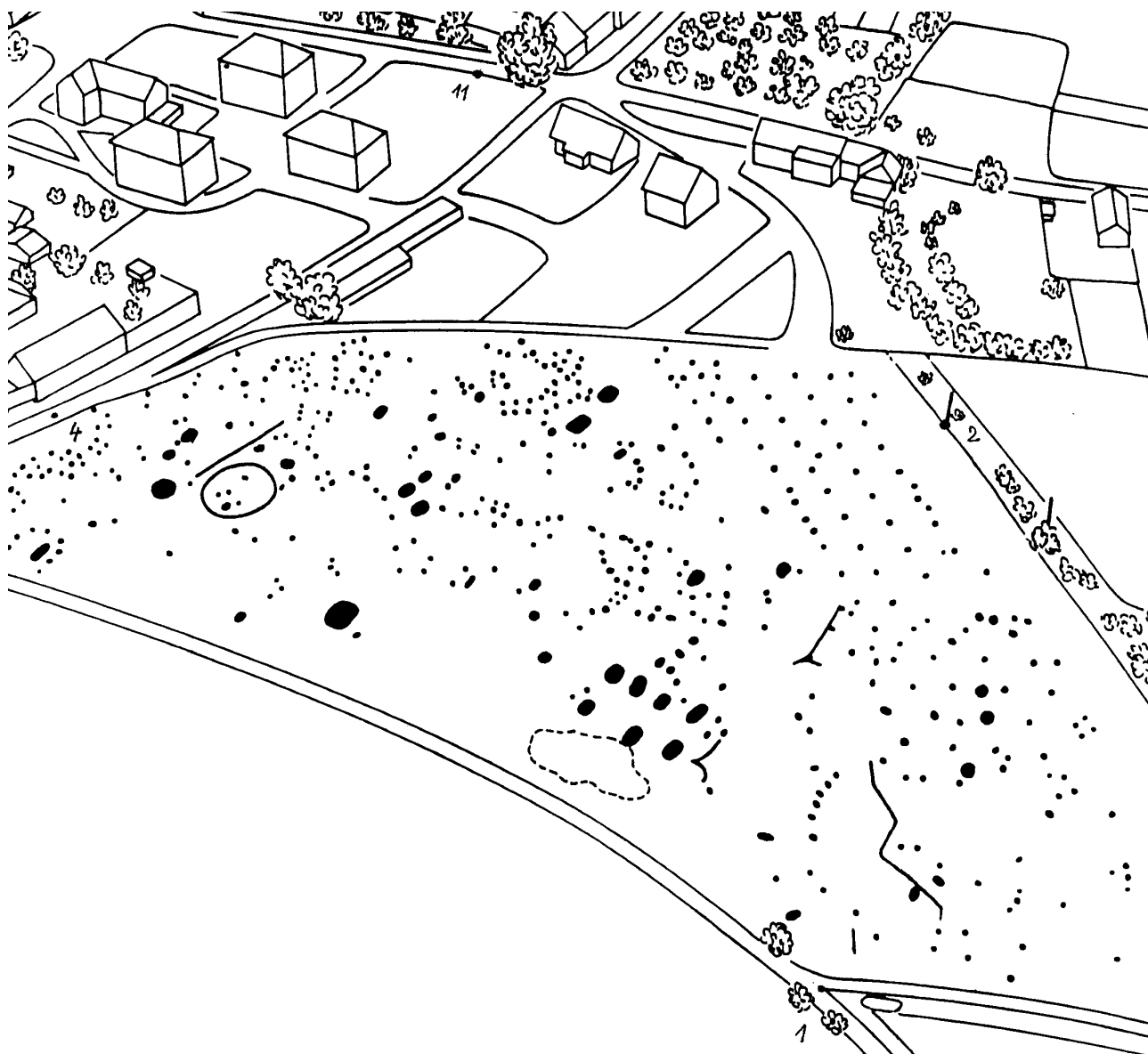
Pro čtenáře s hlubším zájmem o tuto nesmírně zajímavou problematiku doporučujeme Vlastivědný slovník Mělnicka IV, který vydalo Okresní muzeum. V něm lze najít studii Martina Gojdy „Mělnická kotlina v proměnách tisíciletí: sídelní prostor ve světle leteckého průzkumu.“ Základní principy letecké archeologie naleznete také na webových stránkách www.arup.cas.cz.

Dalším významným badatelem, který se věnuje pravěku v našem regionu, je PhDr. Karel Sklenář CSc., jehož práce „Archeologické památky Čech, Moravy a Slezska“, „Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku“, „Pravěk na soutoku“, „Bohové, hroby a učitelé“ a jiné, se zmiňují i o Ledčicích. Jsme jistě pyšní na to, že žijeme v místě, které má tak dávno a bohaté dějiny a kde jsou zachovány památky zasluhující

pozornost. Stejně tak je ale nutné tyto lokality chránit a přísně v nich dodržovat zákony. Nelze pustit se ze zvědavosti, anebo ze snahy obohatit se, do „kopání“. Laik vždy totiž způsobí svou nevědomostí nenapravitelné škody. Žádná soukromá osoba ani neoprávněná organizace nesmí u nás provádět archeologické vykopávky. K těm je oprávněn pouze Archeologický ústav AV ČR. Každý archeologický nález je národním majetkem (chráněnou kulturní památkou) od chvíle svého objevení a nálezce je povinen podat o něm hlášení nejbližšímu muzeu či Archeologickému ústavu AV ČR v Praze (nebo v Brně). Nesplnění této povinnosti a při-

vlastnění si nálezu je trestné. Také nemovitě, na povrchu viditelné památky (např. mohyly, valy....) jsou chráněny a jejich porušování a ničení je trestné, i když jde o objekty odborně už prozkoumané.

Pravěcí lidé v našem regionu zanechali sice četné hmotné doklady o svém životě, ale přesto to jsou doklady velmi vzácné, protože jsou nenahraditelnými a většinou jedinými zdroji informací o těchto dobách. Právě proto si každý z nás musí uvědomovat nesmírný význam ochrany tohoto společného archeologického dědictví a přistupovat k němu s úctou a uznáním.

Ledčice – archeologická naleziště z leteckého pohledu (autor Martin Gojda)

Ledčice ve třicetileté válce

Obce ve středních Čechách a na Podřipsku pociťovaly hrůzy třicetileté války mnohem silněji, než tomu bylo na jiných místech. Lidem se tu vedlo opravdu zle. Neustálé drancování oběma nepřátelými stranami, několikrát vpády cizích vojsk, zvláště Sasů (1631–1632) a Švédů (1639–1640, 1634, 1645–1646), velmi poškodily už tak zdevastovanou krajinu dalšími požáry, další krutostí, stále novými a častějšími nájezdy. Armády se na dobytých územích střídaly a rozsévaly hrůzu. Drancovaly a plenily města i vesnice. Požadovaly výkupné, dobytek, koně, mouku, obilí, šaty. Braly, co se dalo. Lidé, kteří už neměli, co dát, byli zdvořelými žoldnéry nelítostně týráni. Kronikář Grimmelshausen vypráví o zvěrstvách vojáků: „*To, co neměli v úmyslu sebrat, rozbili... Rozbýjeli kamna, okna, všechno... chudáka položili svázaného na zem, do huby mu strčili kus dřeva a nalili mu do těla odpornou močůvku. Nazvali to švédským nápojem...*“

I to nejzapadlejší místo se náhle mohlo stát dějištěm krvavé tragédie. Nikdo si nebyl jist zítřkem.

Když se fronty vyměnily a přišli „císařští“, salva guardia, které civilní obyvatelstvo zkomoleně nazývalo salakvarda, mnoho se nezměnilo. Co bylo ještě všelijak poschováváno, co mělo alespoň nějakou hodnotu, to nyní pobrali oni. Zbědovaný a vyrabovaný kraj císařské posádky nešetřily. Vyžadovaly vyživování vojska, přípraze, hrozily výpalným, vraždily a znásilňovaly stejně jako cizí vojska. Lidský život už neměl žádnou cenu.

Ani cesty nebyly bezpečné. Z četných vojenských zběhů se v průběhu války stali lupiči, kteří se seskupovali v tlupy a živili se tím, čemu je vojna naučila.

Třicetiletá válka, která záhy po Bílé hoře zachvátila zbytek Evropy od Skandinávie až po Iberský poloostrov, svou krutostí a zmarem předstihla většinu válek předchozích. Masové demonstrační popravy byly naprosto běžnou podívanou, a tak celé území brzy zaplavily smutně proslulé „stromy oběšenců“. V lobkowiczském archivu se dochoval dokument z let

1621–1625, tedy vlastně z počátku 30leté války, ve kterém ledčičtí „sousedé“ a rychtář sumarizují vojenské náklady a škody. Obracejí se na roudnického hejtmána, a jeho prostřednictvím i na kněžnu Polyxenu z Lobkowicz, s prosbou o posečkání splátek dlužných částek.

„Vaší Milosti pane hejtmane neráčíte za zlé míti, jak ste ráčeli poručiti, aby se poznamenalo, co jest se škod od vojáků stalo a co jest se jim vydalo, když sou přijeli nebo přišli v těch letech... Vaší Milosti pane hejtmane račte to sami v svém uvážení prohlédnouti a to sumovati, prosíme Vaší Milosti pane hejtmane, nebo již neboží lidé nevíme odkud co vzíti, nebo sme již na nejvyšší se vydali ze svého, račte se přimluvit k Její Milosti kněžně, Její Milosti paní naší milostivé, aby nám ráčila sčekání učiniti, což zůstáváme dlužní, nevíme neboží lidé, odkud co vzíti.

*Rychtář starší a sousedé
všichni ze vsi Ledčic*

Dlouhodobé válečné běsnění a nejružnější epidemie včetně morových přinesly českým zemím nevýslovné hmotné, ale i duchovní škody. Důsledky ničení a obrovské vlny emigrace intelektuální elity českého národa, osvícené české šlechty, vzdělavců, umělců i prostých lidí se prakticky nedají vyčíslit a jsou tou největší tragédií pobělohorské doby.

S následnou násilnou rekatolizací země po uzavření vestfálského míru roku 1648 vznikl Seznam poddaných podle víry (r. 1651) a první český katastr, tzv. Berní rula (1654), které přesvědčivě vypovídají o míře postižení českého teritoria válečným děním. Země byla zdecimována a téměř vyliďněna. Ze 4 miliónů obyvatel, které tu žily před rokem 1618, zbyl milión. Praha, která měla asi 60 tisíc obyvatel, jich po roce 1648 měla jen okolo 35 tisíc. V Mělníku zůstalo 15 lidí. Zdevastovaná Roudnice měla 55 domů opuštěných, 72 domů vypálených a rozbořených a pouze 22 domů obydlených. Pobořena byla chlouba města, kamenný most přes Labe, postavený na popud biskupa Jana IV. z Dražic avignonským stavitelem, mistrem Vilémem, v letech 1333–1340. Roudnice tak najednou

Žoldnér (autor František Nedoma)

ztratila své výsadní postavení. Zpustlá byla pole, celá řada vesnic zůstala liduprázdná, v některých obcích zbylo jen několik osedlých. Náš krajan, spisovatel Miloš Václav Kratochvíl, o tom píše: „Naše zem se prý podobá poušti, kde jen sem tam nějaký zastrčený kout zůstal ušetřen, sta vesnic bylo pobořeno, vypáleno nebo vůbec zmizelo z povrchu zemského, města zchudla drancováním i hroznými dávkami, která na nich vymáhala vojska přátel i nepřátel, mor se kolikrát rozmáchl krajem, dobytka téměř není, hráze rybníků byly prokopány, pole leží ladem, neboť je nemá kdo obdělávat, a lidí – lidí prý zbyla v celém Českém království čtvrtina! Bylo hrozné pomyslit, že jen každý čtvrtý zůstal naživu. Česká protestantská šlechta skoro vesměs odešla ze země do vyhnanství a za ní valná část českých lidí z měst. Na jejich místa pak zasedli cizinci a ti prý teď vládnou naší zemi spolu s jezuiti, kteří prý vyhánějí a vykuřují z hlav a srdcí památku Husa, husitů a všecko, jak oni říkají, kacířství“.

Silná, tvrdá a bezohledná rekatolizace velmi ztížila ob-
sazování zpustošených gruntů.
V rakouském archivu čteme:
„Všichni, kdož se zdráhali přijímat

pod jednou, byli tak dlouho thučeni do hlavy a do obličeje, až jim hojně tekla krev i slzy přes obličej, pak položila se hostie na ústí pistole neb jiné střelné zbraně do úst nebožáka, takže jemu večeri páně pod obojí způsobou podávali, totiž že k hostii pil svou vlastní krev.“ Také na Podřipsku probíhalo pronásledování protestantů, i když ne v tak důsledné a kruté míře. A tak se tady přece jen nepodařilo vyhubit „kacířské sémě.“

O tom svědčí udržení tajných náboženských sdružení v Cítově, Krabčicích, Bechlině a u nás, v Ledčicích. Zde byla utajená modlitebna ve statku číslo 4, zvaném Srbovna.

Úkol obnovit zdevastované panství připadl synovi Polyxeny a Zděnka Vojtěcha Popela, Václavu Eusebiu z Lobkovicz. Avšak rány po válce, která trvala plných třicet let, se zacelovaly jen velmi pomalu a těžce.

V této chmurné době však také začala vznikat nádherná architektonická díla světská i církevní, později zvaná baroko. Jedna z oněch krásných stavebních památek, katolický kostel svatého Václava, zdobí naši obec a je dodnes její nepřehlédnutelnou dominantou.

Václav Eusebius z Lobkovic, vévoda zaháňský,
roudnický etc. etc (1609–1677)

Ledčické zvony

„Být obyčejný zvon a znít a zpívat dobrým lidem, to bych si tak přál ...“

Ivo Fišer, p. Seeger

Dnes slyšíme zvuk zvonů jen málokdy, ale dříve se zvonilo pravidelně, a to v téměř každé obci. V místech, kde nebyl kostel, stály alespoň kapličky nebo jednoduché zvoníčky. Lidé věřili tomu, že zvony dovedou zahnat neštěstí a že dokáží měnit hlas stejně jako člověk. V dobrých časech je prý jejich hlahol plný radosti, v dobách zlých naopak nařikají a pláčou, o svátcích pak znějí slavnostně a majestátně. Zvony provázely člověka denně, doslova od kolébky po hrob. Vyzváněly na ranní mši, oznamovaly poledne, večer pak klekání. To už měl být každý hospodář z pole doma, protože tímto zvoněním obvykle končil pracovní den. V tu dobu pádily domů i děti, aby je venku nechytla strašidelná bytost – klekánice.

Kromě pravidelného denního zvonění zvony zněly i při mimořádných událostech – při slavnostech, při úmrtí a pohřbu, zvony vítaly vzácné návštěvy, bily na poplach, když vypukl požár, nebo když se blížil nepřítel. Ba dokonce se zvonilo, aby se rozehnaly bouřkové mraky. Toto pověrečné zvonění bylo sice zakázáno, ale zákaz se příliš nedodržoval. Proto 25. září 1788 císařské královské gubernium v Praze vydalo nařízení podepsané Prokopem hrabětem Lažanským: *„Jakož se u dvora proneslo, že v některých místech při povstávající bouři zvonění za znamení k modlitbě v obyčeji jest, což dílem jen k přestupování v té důležitosti dne 26. 11. 1783 prošlé všeobecné záповědě vede, dílem ale proto zbytečné jest, že bouřky samy se oznamují a mocněji nežli všecek zvuk zvonů k modlení nabízející, pročez jest k vědomosti dáno, že při povstávající bouři zvoniti se nepovoluje.“*

Dávné zvony byly kdysi vyráběny z bronzového plechu. Měly tvar válců a nýtovaly se. Odlévat se začaly až někdy od 5. století. Ve 12. a 13. století bylo odlévání zvonů ještě zdokonaleno a používá se víceméně beze změny dodnes. I tvar zůstává prakticky stejný a materiál – zvonovina – také. Je to směs 78 dílů mědi a 22 dílů cínu, která se v peci roztaví a lije do jam v zemi, ve kterých jsou předem připraveny formy z cihel, hlíny a písku. Hmotnost vlastního zvonu a srdce (to bývá nejčastěji železné), jež bije do jeho stěn, musí být v určitém poměru, přibližně 40 : 1. U některých těžkých a velikých zvonů se při zvonění nepohybuje jejich tělem, ale srdcem zavěšeným uvnitř. Zkušební zvonáři dokázali odlít zvon tak, že vydával tón, jaký si přáli. Prakticky všechny zvony světa znějí v příjemné měkké mollové tónině. Snad i proto lidé zvonům odjakživa rádi naslouchají.

Největší zkárou pro evropské zvony se staly obě světové války, neboť ty jim nikdy nepřály. Také v Ledčicích se v březnu roku 1917 naposledy společně rozezněly všechny tři zvony na věži kostela svatého Václava. Zůstal jen ten nejstarší, zbylé dva Rakouská státní ústředna kovů ve Vídni zrekvírovala právě tak, jako stovky jiných v zemi, aby je proměnila v děla. Škoda, že nebyly alespoň sňaty otisky ozdob a nápisů ze zabavených zvonů. Takhle víme jen z historických dokumentů, že největší ledčický zvon o výšce jednoho metru a průměru 1,06 m měl kolem koruny jednořádkový nápis: JOHANN GEORG KUHNER GOSS MICH IN DER KÖNIGLICHEN KLEINEREN RESIDENZ STADT PRAG 1762. Pod nápisem byl věnec s hrozny a vinným listím. Plášť zvonu zdobil reliéf s postavou svatého Václava a na opačné straně se skvěl lobkowiczský znak s písmeny F.P.H.Z.S.F.V.L. (Ferdinand Popel Herzog zu Sagan Fürst von Lobkowitz). Okraj byl zakončen stojatými akantovými listy.

Druhý zrekvírovaný zvon byl z původní trojice se svou výškou 60 cm a průměrem 64 cm nejmenším. Kolem koruny měl nápis RAČ DÁTI SWĚ POŽEHNÁNÍ PANE BOŽE WŠEMOHUCÍ. Zdoben byl křížem s Matkou Boží a svatým Janem. Na zvonu nebyl uveden žádný letopočet, ale určité pocházel ze 16. století.

Na věži kostela zbyl zvon jediný, střední velikosti, ze všech nejstarší. Jeho výška i průměr je 80 centimetrů, má nohu s pletenou ozdobou a kolem koruny dvouřádkový latinský nápis: ANNO DOMINI 1508 QUI ME FECIT BARTOLOMEUS NOMEN HABET IN NOVA CIVITATE PRAGENSI – EX HOC LAUS DEO PATRI OMNIPOTENTI (Léta Páně 1508 ten jenž mě ulil má jméno Bartoloměj na Novém městě pražském – jímž buď chvála Bohu Otci všemohoucímu). Pod nápisem je reliéf s postavou svaté Barbory.

Roudnický probošt, který zastával svůj úřad v letech 1902 až 1947, Páter Kotrch, uvádí ve své písemné pozůstalosti, že za první světové války byly zabaveny zvony v kapli sv. Jiří na hoře Říp, v kostelech v Brozanech, Lužci, Vetlí, Ctíněvsi, Ledčicích, Černěvsi, v Lounkách a v Roudnici.

Rekvizice zvonů v Ledčicích proběhla za velké účasti místních lidí, kteří s pohnutím říkali: *„Zvony dosud vyprovázely nebožtíky a teď je budou dělat.“* Jedinou útěchou všech byla víra v brzký konec války.

„A já říkám, nechte zvony znít...“

Zdeněk Rytíř, Karel Svoboda

Ledčický rod Nedomů

Na Podřipsku, vzdálen ruchu světa, působil na evangelických církevních školách po několik pokolení rod Nedomů, ve kterém často přecházelo učitelství z otce na syna. Také Josefu Nedomovi, který se v roce 1833 oženil s dcerou evangelického učitele z Chleb u Nymburka, byly Ledčice silným poutem a pracovním působištěm. Zde se manželům 20. 8. 1837 ve staré evangelické škole v čp. 75 narodil syn Bedřich a později i další, Vilém. Pan učitel Nedoma se však dlouhého věku nedožil. Hlodala v něm nemoc tolika tehdejších kantorů, souchotiny, která ho ve věku 32 let zkosila. Bedřich tak v roce 1842 jako pětiletý osiřel. Téhož roku byla v dražbě prodána i stará církevní škola, a tak matka zakoupila maličký domek čp. 79, kam se se syny přestěhovala. Na opuštěnou rodinu přišla krušná léta. Jediným zdrojem obživy byl kousek pole a přivydělávání šitím a vyšíváním. Za dva roky zemřel i bratr Vilém. Tehdy už Bedřich začal chodit do nové evangelické školy, kde projevoval mimořádné nadání. Matka ho proto později poslala do Prahy. Zde mu byt a pomoc poskytl tehdy proslulý pedagog Štěpán Bačkora. Bedřich výtečně absolvoval tzv. Budečskou Amerlingovu školu a v roce 1850 byl zapsán na c. k. reálku, kterou vystudoval s vyznamenáním. Na prázdniny mladý student dojížděl dostavíkem do rodných Ledčic, odkud přinášel svému profesoru, K. V. Zapovi, různé náčrtky a kresby z okolí Řípu, z nichž mnohé pak byly zveřejňovány v časopise Zlatý klas a v různých vlastivědných a historických publikacích. Po středoškolských studiích absolvoval vysoké učení technické ve Vídni. Svoji technickou praxi vykonal u firmy Ruston & Co. v Libni, později pracoval v První uherské továrně v Pešti. Možnost plného rozmachu svých tvůrčích sil a uplatnění technické tvořivosti pak Nedoma našel v První českomoravské továrně strojní, dnešní ČKD, jako odborník pro konstrukci cukrovarů, které v té době nadějně vzkvétaly.

Ing. Bedřich Nedoma strávil poslední léta zaslouženého odpočinku u své provdané dcery v Novém Městě nad Metují, kde též roku 1919 (20. 6.) ve vysokém věku zemřel. Dodnes dochované doklady technické činnosti i práce malířské nepochybně svědčí o jeho technickém nadání, výtvarném talentu, všestrannosti a veliké pili.

Zajímavé je, že uměleckým pokračovatelem rodu Nedomů nebyl Bedřichův syn Antonín, ale až jeho vnuk František. Ten však zemřel v pouhých 29 letech těsně před svou svatbou, kdy se měl oženit s jistou dívkou z Cítova. František byl skutečně talentovaným malířem. Dodnes je v rodině uchováváno několik obrazů a jeho skicář, ve kterém zachytil několik událostí ze svého vojenského života, dojmy z návštěv divadelních představení, portréty příbuzných a přátel, přírodní momenty či dokonce velikou povodeň v Praze roku 1890. Díky jemu se dnes můžeme podívat do tváře jeho matky Julie a otce Antonína, jenž jako čtyřicetiletý sepsal poutavou kroniku svého rodu, „Memoiry“, v níž projevil nejen velký smysl pro humor, ale i své veliké a nefalšované vlastenectví. Ve skicáři spatříme také Františkova bratra Bedřicha, dědečkova jmenovce, pozdějšího vraňanského statkáře, který jednu dobu dokonce starostoval na Mělníku, byl spolufinančníkem a zakladatelem dnes už neexistující, ale kdysi velmi krásné Býkevské aleje i mecenášem některých významných regionálních staveb. František Nedoma namaloval také svého dalšího bratra Antonína, právníka, který se nikdy neoženil a zemřel velmi mlád. Třetí bratr, jehož portrét ve skicáři nalezneme hned několikrát, Ladislav, rodinou zvaný Slávek, odešel brzy do Ameriky. V Detroitu se stal ředitelem firmy General Motors. Zajímavé je, že stejně, jako dva z jeho bratrů zůstal svobodný a dožil se také poměrně nízkého věku. Podle jeho posledního přání byla urna s popelem zaslána z Ameriky do Čech. A tak dnes všichni členové Nedomova rodu spočívají v rodinné hrobce na ledčickém evangelickém hřbitově. Na takové rodáky by naše obec neměla nikdy zapomenout.

František Nedoma

bratr Antonín

bratr Ladislav

bratr Bedřich zvaný Fricek

Jak se u nás mluví

*Má rodná mluvo, ty drahý skvoste,
jediný z velkého odkazu dědů,
který jsi přetrval v svatosti prosté
všechnu jich slávu, všechnu jich bědu,
nádheru králů, velikost věků
a vše, co do prachu zhrouceno s ní –
tak plna tklivosti a mužného vděku,
jak znělas od věků – na věky zni!*

Naše mateřština, kterou ve svých verších takto oslavil Josef Václav Sládek, měla ve své tisícileté historii svá jasná i temná období. Byla vždy odrazem stavu a postavení českého národa. A každá ta etapa měla svůj význam.

Mluvíme prý všichni česky a k české národnosti se většina obyvatel této země hlásí. Naše řeč nebývá často nejspisovnější, ale stále ještě je nesmírně krásná. Protože některá slova užívaná běžně v naší vesnici, jsou opravdu specifická, pokusme se „ledčický dialekt“ zaznamenat. Možná, že ve vedlejší vesnici už by třeba leccemu nerozuměli, protože se tu zkrátka mluví „po našem“, ale i tak má tato řeč své kouzlo.

Představme si fiktivní rozhovor dvou místních „tetek“:

- Dobrýtro, teta, kampa s tou nůšej?
- Ale du za humna pro drobet pampulišky pro ty mý čtyři králíci.
- To já hodila hrnek obilího slepicam, trochu burgůny koze a nýčko utikam do krámu pro syreček. Snad ho budou mít lacinějš než tůdle. Chci dělat placky šveskama a mám taky pár višní. Voni přijedou mladý. Taky chci skočit na řbitof, dát pár kytek na hrob naší Bóži.
- Já byla ve vsi fčéra. Jenomže sem špatně zaklapla dvírka a uteklo mi pár husejch. Vlezly Králom do pšence a já, chudák žencká, měla co dělat, abych je zahнала spátky. No, jen dyž to dobře dopadlo, že ju? Jo a f ty vsi sem si koupila moc dobrou čekuládu. Nákou cizí. Tátovi dvě flašky piva, kousek mletýho a hláčku zély, pomalu se to vešlo do kapsy, a přitom sem tam nechala víc jak stofku.
- My sme v ponděle s našim tátou uklízeli futr. Měli sme strach, že se tam nebude vejít. Dyž to tam chtěl táta drobet srovnat, dostal žíhadlo vod sršána. Bóli ho to eště neska.
- To mě tůhle vystrašila němkyne. Málem mě klepla pepka. Šla sem s kýblem pro trochu uhliho a dřívího a vona pod kůlnou! Nesvítí mi tam elektrika, ale snad jsem jí tou starou kňovatku bacila. Musím si pučit pořádnou pastičku, vono jich je letos fůra. A taky sem našla ve špajzu brabenci. Potvory, vlezli mi na cukr.

- Jak se vám letos ujmulý rajčata?
- Jó, dobře. Ale sou samá pejřafka, ta to chci drobet protrhat. Mělo by na ně bejt teplejc, jako lóni. Je furt nák voškливо.
- No, já chci eště vočesat ty letní jabka za našima. Sou moc dobrý, i když maj tvrdou šlupku. Udělám z nich štrůdl. Naše mladý si dycky pochutnaj.
- Tak at' se vám povede. A příd'te někdy na trochu kafete. Třebas až pudou chlapi na pivo.
- Příd'te vy dříf. Dělal sem třenou buchtu, tak vokoštujete.
- Ju, zejtra vodpoledne by to šlo. Přinesu vám vokázat nový šálo, co mi dala naše mladá. Je takový zelinkavý s tmavejma šmuškama. Myslim si ale, že už tohle gusto pro mě není.
- Děte. Já sem na vás tůhle f autobuse koukala. Ste pořád heská. Kór dyž se naparádíte. Úplně jako něgdo z Prahy nebo vodněkud.

Že když se mluví „po našem“, musíme si některá slova přeložit z češtiny do češtiny? A víte třeba, co je to v Ledčích bulánek, band'aska, sesle, falář, puklička, žbán, zrní, vomrzlice, vohnice, mlíko, šiml, portmonka, radvanec, cimra, prdelačka, ouvoz, čudlík, kopáč, coubat, vrdlouže, chumberka, forbal, vobecní...? Tušíte, jak vypadal a k čemu sloužil „háječek nebo „buťtík“? Užíváte doma další slova hodná zaznamenání? Nenechávejte si je jen pro sebe. Třeba dáme dohromady „ledčický slovník.“

Možná, že si uvědomíme, jak pěkné, šťavnaté a někdy jadrné výrazy ta naše mateřština má. Jakým bohatstvím a barevností oplývá.

Je docela možné, že se nad naším národním jazykem i trochu zamyslíme. Zastavíme se a v klidu porozprávíme. Napíšeme třeba po dlouhé době někomu milému dopis. Opět otevřeme knížku. Člověk nové doby cestuje, dorozumí se několika jazyky, užívá neosobní, zkratkovité a „studené“ stránky internetu a emailové pošty, ale svůj rodný kraj a mateřštinu si v sobě nese a uchovává po celý život. Řečeno slovy Pavla Eisnera:

*Jazyk je skříňka Pandořina,
napěchovaná dary dobrými i nedobrymi.
Umožňuje myslet i nemyslet,
hořet ohnivým keřem ducha i blbnout.*